

Efsanenin Coğrafyasında

Büyük Keşif

ERGENEKON:

Şor Türkleri

Efsaneler küçük bir parçasıyla gerçek, büyük parçasıyla hayaldir. Eski Türkler, dişi bir kurdun oğulları ve kızları olarak doğduklarına inanmıştı. Kolsuz ve bacaksız kalan tek bir oğulun çoğalmasıyla.

Demir bir dağın ardına saklanıp kalabalıklaşmasıyla. Sonra o dağı eritip çıkmasıyla. Atlas dergisi, Hun, Göktürk, hatta Moğolların türeyiş efsanelerinde geçen demir dağı aradı. **Temir Tav** adıyla bir kasabayı, Altay Dağları'nın kuzey yüzünde buldu. Ergenekon efsanesinin coğrafyasında yaşayan demirci Türk halkı Şorlarla tanıştı.

İşte, yıllar sonra yine, Güney Sibiry'a'dasın. Altay Dağları'nda. Zihninde yine aynı hayal haritası açılmış; o yay gibi kavisli, renkli, kuzeye, güneye ve en çok da batıya saplanan okların yer aldığı Türklerin göç haritası. Okları ters yönde takip etmiş, ama trenlere, uçaklara binerek takip etmiş, buraya gelmiştin. Bu defa bir efsanenin peşindeydin. Belki ilk efsanenin. Bu okları bozkırda yağmur gibi yağdıran ilk efsanenin. İlk doğumun, ilk ama tuhaf masal çiftleşmesinin sonucu olan doğumun. Yaban bedenle yaban ruhun başlangıçta bir kez olsun birleşmesi ve bundan doğan bir koca kasırga. Mançurya'dan Macar ovalarına kadar esen, yüzyıllar boyu esen bir kasırga. Dişi bir kurt, bir erkek çocuk, kurt ve insanın birleşmesi, demir dağın ardında çoğalan bir halk, dağı eritme ve bozkırı titreten bir orda.

Bu efsane gerçek miydi? Bilmiyorum. Bu yer var mıydı? Bilmiyorum.

Kimse de bilemez. Tek bildiğim, yalnızca tarih içinde geriye doğru bir yolculuk yapmadığım. Aynı zamanda, bir şamanın kendi bedeninden çıkıp yerin yedi kat altından göğün 40 kat yukarılarına uçup uçup, řu hayvanın bu hayvanın bedenini üzerine alarak yaptığı vecd yolculuğuna benzer bir yolculuğa da kendimi hazırlamış olmam. Masal zamanlarına bir yolculuk. Yazısız zamanlara, yaşadığım ülkenin kendi bilinçaltına, arketipine, bozkırın düşlerine, düş zamanlarına bir yolculuk.

Aslında, bilmediğim başka şeyler de vardı. Dün gece saatlerce konuşup sözleştiğimiz Altaylı rehberimiz ve el sıkıştığımız şoförümüz gelecek mi, onu da bilmiyordum. Bu coğrafyada zaman, çok şaşırtıcı bir şekilde, masallar dünyasındaki gibiydi. Çizgisel zamanın insanı koşullayan etkisi henüz güçlü değildi. Biz ise modern zamanın egemen olduğu bir ülkeden geliyorduk. Gerçi Gorno Altay'ın görünümü, buraya geldiğim beş yıl öncesine göre çok değişmiş, çizgisel zamana, küresel kapitalizme fazlasıyla adapte olmuş bir haldeydi. Ama bu durum herkes için geçerli değildi işte. Dün gece konuştuğumuz kişiler, söz verdikleri halde sabah ortalıkta yoktular. Daha önce de başıma gelmişti. Barnaul'dan sabah kalkan uçağa beni yetiştirecek rehberim gelmemişti örneğin. Yadırgamamaya alışıyordum. Zaman kavramı çok farklı olmalıydı konuşup sözleştiğim insanların, zamanın kipleri ya da koşullandırmaları o kadar güçlü değildi.

Umudumuzu yitirmeden, Gorno Altay'daki küçük terminale gittik.

Türkiye'ye hiç gitmemiş ama Kazakistan'da bir Türk üniversitesinde okuduğu için bizim Türkçemizi bilen, üstelik Kıbrıslı öğrencilerle arkadaş olduğu için hoş bir aksanla konuşan Altaylı öğrenci Altınay'ı cep telefonu ile arayarak yardım istedim. Onun sayesinde anlaştığımız bir sürücünün Rus malı eski Volga'sıyla, Sinan ve ben, yola koyulduk.

Nereye? [Ergenekon'a](#).

Öyle bir yer var mı? Ya da Ergenekon, tarihsel bir gerçek mi?

Orta Asya tarihçisi L. N. Gumilyöv, Eski Türkler kitabında, tarihsel olayların, bu efsanede anlatılanları doğruladığını söylüyor. Ama hiçbir tarihçi, Ergenekon'un coğrafyasını açık seçik belirtmiyor. Batıda Aral Gölü, güneyde Gobi Çölü ve Altay Dağları'nın kuzey sınırında bir yerde olmalı. Çok geniş bir alan. Elimizdeki en güçlü ipucu demir madenleri. Efsanede geçtiği gibi demir madenleri olmalı bu yerde. Demirci bir halk olmalı hatta. Yine efsanedeki gibi etrafındaki yüksek dağlar, geçit vermemeli.

Türkler demircilik yaptı mı?

Barthold, '[Türk, göçebelikten ayrıldığı vakit, Türk olmaktan çıkıyor](#)' demiştir. Zeki Velidi Togan ise Türklerin yalnızca göçebe savaşçı bir toplum olmadığını, ziraat ve madencilikle de iştigal ettiklerini belirtir. Kurganlarda bulunan halı ve kilim örneklerini de kanıt gösterir.

Togan, İran destanlarının Türkleri, en eski zamanlardan beri '[çeliğe bürünmüş](#)' millet olarak tanımladıklarını belirtir. '[Türk kavimlerinin yaptığı demirciliği, tarihten önceki zamanlarda dahi inkişaf ettirdikleri bir sanatları olarak kabul edebiliriz](#)' der ve Sibiry'a'da Minüsa havzasında bulunmuş, kabzası yüzüne

doğru bükülmüş ya da kabzasının ucunda yuvarlak delik bulunan bakır bıçakları, kısa bronz kınları, hayvan süslemeleriyle dolu bakır eşyaları örnek gösterir. Tarihçimiz, Tiyenşan, Altay ve Sayan dağlarında madenci Türkler olabileceğini düşünmeyen tarihçilerin, bu madeni buluntuları, Çin ya da İran-Aryan etkisi saydıklarını da belirtir.

Millet bir atlı millet olduğu halde, hükümdarlık demirci, sanatkar, bilgin ve düşmanları tılsımlı taşlarla mağlup etmesini bilen, kehanette usta bir tahrarlar zümresinin elinde olmuş ; Türk, Altaylıların, daha bidayette yarı göçebe olarak yaşayan demirci ve kahin zümresidir. Bu demirci hakemler imal ettikleri silahlara sarılarak ordularının başına geçtikleri zaman cihangir devletler kurmuşlardır.'

Bisk'i geçtikten yarım saat kadar sonra küçük bir Rus kulübesinin, buradaki adıyla daça'nın önünde Volga'mız duraklıyor.

Şoförümüz Yuri, eve bir şeyler bırakıp çıkıyor. Kısa bir süre sonra, asfaltın dışına sapıyoruz. Bir şose bu. Çukurları doldura doldura gidiyoruz. Lastiklerden biri ancak üç saat dayanabiliyor bu yola. Yuri'nin çıkardığı lastiğe bakıyorum, zaten her yanı yama içinde. Dişleri de kalmamış. Bir taş bile bu lastiği patlatabilir. Lastiği değiştirdik ama eskisini mutlaka tamir ettirmeliyiz. Yarım saat ilerideki ilk köyde, Yuri üzerinde bir otomobil resmi bulunan dükkâna giriyor. Sonra içeriden ince bir lastik ve içlikle çıkıyor.

Tekrar yola koyulduk. Sarı Çumbuş Deresi'ni geçiyoruz. İsimler tek tük de olsa Türkçeleştiğine göre [Şor](#) bölgesindeyiz demektir artık. Boş dönen kömür kamyonları, yolların karakterini ben belirlerim der gibi sarsıla sarsıla geçiyor yanımızdan.

Urnay Deresi'nin kıyısında mola istiyorum. Mundibaş köyü tabelasının yanında.

'[Taştamol'a skolka kilometre?](#)'

'[Seksan](#)' diyor şoförümüz. Dev ağaçlı, sık bir ormanın içinde, sarp kayalıklarla taçlanmış dağlara doğru yükseliyoruz. Altay Dağları'yla Sayanlar'ın kesiştiği yere doğru.

Altay Dağları, Gobi Çölü'nden Batı Sibiryaya düzlüğüne, güneydoğudan kuzeybatı yönüne doğru aykırı bir açıyla 2 bin kilometre boyunca uzanır.

Bugünkü Çin, Moğolistan, Rusya ve Kazakistan sınırları içerisindedir. En yüksek noktası, 4 bin 506 metrelik kutsal Beluha (ya da Üç Sümer) Dağı'dır.

Altay, ismini altın madenlerinden alır ama biz altının değil demirin peşindeyiz.

[Temirtav \(Demirdağ\)](#) ve [Taştamol'a \(veya Taştamol\)](#) yakın en büyük yerleşim yerinin adı Kuznetsk'tir, şimdiki adıyla Novokuznetsk (bundan önceki adıyla da Stalinsk).

Kuznetsk, bu bölgeyi 1618'de Şor Türklerinden zorla alan Rusların verdiği bir isim. Demircilikle uğraşan Şorlara Rusçada '[Demir eritme ustaları](#)' anlamına gelen, kısaca dökümcü diyebileceğimiz '[Kuznet](#)' ismi verilmiş.

Bu bölgede dağda taşta demir var ve her yere de demirle ilgili isimler

kondurulmuş. Yeni Kuznetsk, ülkenin en büyük demir çelik tesisleri arasında yer alan iki işletmeye de sahip. Kuznetsk kömür madenleri ise dünyanın en büyükleri arasında yer alıyor. Demir cevheri ise asıl olarak (Gornaya) Dağlık Şorya resmi adıyla bilinen bölgede çıkarılıyor.

Ergenekon destanının son bölümünde anlatılan coğrafyadan farksız bir yerdeyiz. Altay ve Sayan dağları, V şeklinde bir sapan gibi kuzeye açılıyor, güneye kapanıyor.

Bu dağların batı yakasının ardında şimdiki Dağlık Altay, doğu yakasının ardında ise Hakasya var. Biz ise Kemerovo'ya bağlı Dağlık Şorya bölgesindeyiz. Bu yüksek dağlar, kalabalık grupların güneyden kuzeye geçmelerini hep önlemiş. Bu sapan, kendini Gobi Çölü'ne, dağların güneyindeki bozkıra, Çin'e ya da tarihin çeşitli dönemlerinde kısa süreli egemenlik kurmuş kır imparatorluklarına karşı hep korumuş. Burada saklanan aileler, yeterince kuvvet topladıktan sonra, sapandan fırlatılan taşlar gibi bozkırın üzerine atılmışlardır.

Belki de, bozkırda savaş gücü demek, demirden yapılan ok, yay, mızrak gibi silahlar, zırhlar demektir. Bu demir vadisinde güç toplamak, silahça toparlanmak anlamına geliyor olmalıdır. Atilla Hunları'nın birkaç yüzyıl ortadan kaybolduktan sonra bir anda ortaya çıkıp Avrupa'nın içlerine kadar egemen olmaları da bunu anımsatmaktadır sanki.

Fakat, bu coğrafyanın sapan karakteri, ancak küçük bir halk topluluğunun yaşamasına elverişlidir. Tıpkı destanda anlatıldığı gibi:

'Buralar, onlara çok dar geliyordu. Yaşamak da artık çok güçleşmişti. Dağlar arasındaki tek geçitten geçmek de yine çok zor idi. Hepsi bir araya gelip bu dar geçitten nasıl geçeceklerini düşündüler ve kurtuluş için bir yol aradılar. Hemen bu geçitte bir demir madeni vardı. Bu madeni işletir ve onları eriterek daima demir çıkarırlardı. Başka bir yol bulamayınca bu demir kapıyı eritip oradan çıkmaya karar verdiler. Hepsi bir araya gelip ormandan odunlar topladılar ve eşeklerle yük yük kömürler getirdiler. Ayrıca da körükler yaptılar; Topladıkları dağ gibi odun ve kömürleri geçidin önüne yığdılar; Ateşler yandı, körükler işledi ve geçit de eriyip parçalandı;'

'Bu ovanın adına Ergenekon derlermiş. Kon sözünün manası (dağ beli, geçit) demektir. Ergene ise 'sarp' anlamına gelen bir sözdür.'

Ergenekon sözcüğünün kökeni konusunda önemli bir araştırmaya rastlamadım. Ne ki, [Divanü Lugati't-Türk'te](#), 'ergürme' diye bir sözcük vardır ve erimek anlamına gelir. 'Erildi' diye bir sözcük vardır ki, o da 'Duvarda bir gedik açıldı' cümlesiyle açıklanır. Ergani maden kasabasına da adını veren ergime sözcüğünün, maden erimesiyle bağlantısı uzak gözüküyor.

Dağlık Şorya demir bakımından zengin, Taştagol'a birkaç saat mesafedeki Kuznesk bölgesi de kömür bakımından bereketli. Demiri eritmek için gerekli olan kömür.

Aslında The Art of Steppes kitabında Jettmar, 'Kutzenesk Alatau' adlı bu bölgeyi, destanın geçtiği gizli vadi olarak tarif eder. Bu bölgenin daha geniş alanına verilen isim ise Minusinsk'tir. Ve Minusinsk, dünyanın belki de en büyük tarihöncesi mezarlığıdır. Meşhur Pazırık Kurganı'nın da bulunduğu Minusinsk'te sayısız mezar açılmıştır ve içinden, bozkır uygarlıklarının görkemli eserleri

çıkmiştir.

Tarihçi Torday da bu bölgeyi, İÖ 3. yüzyıldan bu yana proto Türklerin egemen olduğu bu bölgeyi, kurt kültünün kalbi olarak niteler.

Eski Türkler için, nasıl ki kurt gökseldir, yani mavi kurttur, gök kurttur, demir de gökseldir, kutsallığın rengi olarak mavidir. Divanü Lugati't-Türk'te, kılıç 'kök temir' mavi demir olarak ifade edilir. Belki de su katılmış demir, çeliğe dönüştüğünde göğün ışığını yansıttığı için ona 'kök temir' demişlerdir. Eski Türkler, kılıç üzerine yemin ederlerken 'Anlaşmayı bozarsam, bu demir, (kök) mavi girsin kızıl çıksın' derler (Kaşgarlı).

Temir-Tav

Molayı uzun tutmadık. Ama biraz ileride zorunlu başka bir mola daha verecek, bir trafik kazası yüzünden yarım saat kadar beklemek zorunda kalacaktık.

Artık yol giderek dikleşiyordu.

Ve işte Temir-Tav, yani Demir-Dağ. İsmine yakışır bir şekilde demir cüruflardan küçük dağlar oluşmuş kasabanın içinde. Kızıl bayraklar var tek tük. Madenci heykeli. Lenin heykeli. Kimisinden duman tüten uzun bacalar. Bir proleter kasaba olduğu nasıl da belli. Tabii Şorya'da Temir isimli bir kasabayla karşılaşacağımızı beklemiyorduk. Ergenekon'u ararken Temir-Tav'ı bulmak, bizi tabii ki de efsanenin coğrafyasında, efsanenin ta içine çekip alıyor.

Aslında bu coğrafyanın Ergenekon efsanesi olabileceğini tahmin eden fotoğrafçı arkadaşım Sinan Anadol. Bir efsanenin, mitolojinin gerçeküstü olduğunu bellidir, ama küçük bir oranda da olsa gerçeklikle örtüşür. Bu gerçeklik, tarihi ya da coğrafi olabilir, simgesel ya da burada olduğu gibi adıyla sanıyla Temir-tav da olabilir.

Bir efsanenin peşine düşmüştük.

Üstelik bin yıldan da eski, iki bin yıldan da eski bir efsanenin peşine. Kolları bacaları kesik çocuk, onu besleyen bir karga ya da kuzgun, emziren kurt, büyüten ve ona çocuk veren bir kurt. Demir dağı eritip çıkan ve adına kurt denen bir boy.

Bir efsanenin peşine düşmüştük ve şimdi efsane bizi kovalıyordu peşimizden.

Mavi Kurt

Kurttan türeyiş efsanesinin en eski örneğinde Hunların (Hiyung-nu) komşusu Vusunlar vardır. İÖ 2. yüzyıldan kalma Çin kayıtları anlatır:

'Vusunların kralının adı Kun-mo'dur. Kun-mo'nun babası, Hiung-nu'ların batı sınırındaki küçük bir toprak parçasında hüküm sürüyordu. Hiung-nu'lar onu yakalayıp öldürür. Kısa bir süre önce doğmuş olan Kun-mo bir çöle atılır. Orada, ağzında bir et parçası tutan bir karga üzerinde uçar ve bir kurt gelip onu emzirir. (Hiung-nu'ların) Şan-yu'su bu mucizeye hayran kalır. Çocuğu kutsal sayar ve büyümesi için serbest bırakır.'

Daha resmi olan diğer versiyon Han hanedanının yıllığından alınmıştır.

Her iki efsane de topraklarına tekrar yerleşen, ama boyunduruk altında olmaya devam eden Vusunların Hiung-nu'lara karşı ayaklanmalarını anlatıyor diyebiliriz; Efsanenin kavmin kökenini değil de yalnızca yeniden doğuşunu anlatması dikkat çekicidir. Bu iki versiyon özellikle Vusunların yok oluşu konusunda birbirlerinden ayrılır: Bu yok oluş birinci versiyonda Hiung-nu'lara bağlanırken, diğerinde Yu-çe'lere atfedilir.

Bu efsanenin Hunlardan yani Hyung-nu'lardan kaynakladığını düşündüren olgu da aynı efsaneye, Hunların soyundan gelen topluluklarda da rastlanmış olmasıdır. Çin kaynaklarında Tu-kiular olarak geçen Göktürklerin kurt efsanesi

şöyle anlatılır:

'Tu-kiular, Hiyung-nu'ların özel bir koluydu. Soyadları A-se-na'ydı. Bunlar diğerlerinden ayrı bir göçebe topluluğu kurmuşlardı. Ama on yaşında genç bir çocuk dışında tüm ailelerini yok eden komşu bir devlet bunları yendi. Düşman askerleri, çok küçük olduğu için çocuğu öldürmeye kıyamadılar. Sonuçta ayaklarını kesip otlarla kaplı bir bataklığa attılar. Orada çocuğu etle besleyen dişi bir kurt vardı. Çocuk böylece büyüdü ve sonra dişi kurtla çiftleşti. Dişi kurt hemen gebe kaldı. Çocuğun hâlâ yaşadığını öğrenen kağan öldürtmek için adamlarını gönderdi. Bunlar çocuğun yanında dişi kurdu görünce ikisini de öldürmek istediler. Dişi kurt hemen Kao-çang (Turfan) krallığının kuzeyindeki bir dağa kaçtı. (Gumilöv, burayı Altay Dağları olarak isimlendirir.) Bu dağda bir mağara vardı ve mağarada her tarafında yüksek dağların yükseldiği ve sık otlarla kaplı yüz li genişliğinde bir ova vardı. Bu dağa sığınan dişi kurt, on erkek çocuk dünyaya getirdi. Bu çocuklar büyüdüklerinde dışarıdan kadınlarla birleştiler ve bunlar da kısa bir süre sonra anne oldu, her biri bir soyadı alırken biri de A-se-na soyadını aldı.'

Çin Sui'lerin yıllığında ise yaklaşık elli yıl sonrasına dayanan başka bir öykü bulunur.

Kurt Başlı Bayrak

'Bu ata dişi kurdun Tu-kiular döneminde nasıl temsil edildiğini kesinlikle bilmiyoruz.' Böyle diyor Jean-Paul Roux, 'Ancak kurt sonradan mavi, kök yani göksel olarak nitelendirilecektir.'

Kurdun sonradan edineceği 'kutsal' özelliklere daha o zamandan sahip olduğunu söyleyen Fransız tarihçi şöyle devam eder:

'Gerçekten de Türkler (Tu-kiular) kendilerine 'mavi Türkler', yani 'göksel

Türkler' anlamına gelen Kök Türk (ya da Kök TÜRÜK) adını vermişlerdir. Türklerden kalan ve daha önce sözünü ettiğimiz gibi kurt efsanesine değinmeyen yazıtlar, Bumin ve İstemi'nin üzerinde hüküm sürdükleri insanoğullarının (Kişi) Gök ile Dünya arasında ortaya çıkışını belirtir ve gökten gelen hükümdarın göğe benzediğini, gökten geldiğini (Tengri Teg, Tengride bölmüş) doğrular. Mavi Türklerin, en azından gökten gelen hükümdarlarının atası olan kurdun kendisi de gökten gelmiş olmalıdır.'

Kurt ata mitolojisi, Orta Asya'da yalnızca Hunlara, Türklere, 'yeşil gözlü kızıl saçlı' Vusunlara özgü değildir. Moğol Hanı Cengiz de kurt ataya bağlanır.

Cengiz bir unvandır, asıl adı Temuçin ise 'Demirci' anlamına gelir.

Moğolların Gizli Tarihi'nde, Cengiz Han'ın köken miti Yukarı Asya'daki mitlerin en karmaşıklarından biri olarak nitelenir. 'Çeşitli etkilerle hızla bozulmuş ve daha yakın tarihli yerli ya da yabancı versiyonlarda tamamen farklılaşmış, zor tanınır hale gelmiştir' der Roux.

Gizli tarih söze şöyle başlar: 'Cengiz Han'ın kökeni Börteçine'dir (mavi kurt) ; Yukarıdaki Göğün sahibinin vekilidir. Karısı Koa Maral'dır (boz dişi geyik). Denizi aşarak gelmiştir. Onon nehrinin kaynağında Burkan Kaldun'da kampını kurduğunda Bataçi-kan doğmuştur.'

Manas destanının Er-Töştük hikâyesinde, babasının Tanrılara yakarışından sonra dünyaya gelen kahraman da mavi kurda benziyordu, yırtıcı bir hayvan gibi cesurdu, gök/mavi yeledi, mavi demirden bir zırh giyiyordu; bir elinde demirden mavi bir kalkan, öteki elinde demirden mavi bir mızrak tutuyordu.

Uygurların Oğuz-Kağan destanı, onun doğuşunu şöyle anlatıyordu:

'Gök mavisiydi sanki, benzi bu oğlancığın!

Ağı kıpkızıl ateş, rengi bu oğlancığın!’

Bahaeddin Ögel, Türk Mitolojisi adlı iki ciltlik kıymetli eserinde, bu destandaki mavi yüz sözcüklerini yorumlar:

‘Kötü bir insanın yüzü, elbette kara idi. İyilerin de yüzleri, aktı. Ama kutsal insanların yüz rengi, gök mavisinden başka bir şey olamazdı. Çünkü gök, Tanrı’nın oturduğu ve hatta bazen, Tanrı’nın kendisinden başka bir şey değildi. Oğuz-Kağan doğarken, yüzünün gök renkten olması, onun gökten geldiğini ve Tanrı’nın rengini taşıdığını gösteren bir belirti idi. Biz yanlış olarak Türklerin, “Gök Börü”, yani gök kurt dedikleri kutsal kurda, bozkurt adını vere gelmişiz. Aslında ise gök ile boz arasında büyük ayrılıklar vardır. Türklerin kutsal kurtlarının rengi de gök idi. Çünkü o Tanrı tarafından gönderilmiş bir elçiden başka bir şey değildi. Belki de Tanrı’nın ta kendisi idi. Tanrı, kurt şekline girerek Türklere görünüyor ve onlara başarı yolu açıyordu. Onun için de, kurdun rengi gömgök idi.’

Ögel’in bu görüşüne rağmen Kaşgari’nin sözlüğünde ‘kök’ sözcüğünün kimi yerde mavi, kimi yerde de göğün kurşuni rengini ifade ettiğini belirtmek isterim.

Bir efsanede, kaya resminde ya da dövme üzerinde, vahşi hayvan-otçul hayvan çifti varsa, genellikle bu köken mitini anlatıyordur, der Roux. Av hayvanının sırtına binmiş avcı hayvanı temsil eden hayvan resmi, aslında iki hayvanı dövüşürken değil, çiftleşirken göstermektedir. Fransız bilim adamı, bu resimlerdeki hayvan çiftlerinin Gök ile Yerin cinsel ilişki mitini ifade ettiğini söylemektedir.

Bu çift hayvan, Orta Asya'da pek çok köken mitinde gözüktür. Tibetliler bir dişi maymunla bir orman rakşasasının birleşmesinden, Moğollar bir kurtla bir ala geyiğin birleşmesinden, Telesalar bir kurtla bir Hun Yagbu'sunun kızının ve Türkler Hun şehzadesiyle bir dişi kurdun birleşmesinden türediklerini varsayarlar.

Orta Asya tarihçisi Gumilöv son iki efsanenin çok eskilerde, muhtemelen bu halkların Büyük Gobi Çölü'nün güney uçlarında yaşadıkları dönemde ortaya çıktığını söyler. 'Çünkü mitoloji, tarihi politik olayları ve etnojenasyonu bir dereceye kadar doğrulamaktadır.'

Freud, Totem ve Tabu'da yazar: 'İlkel insanlara göre, kişinin asıl parçasını oluşturan, addır; bir kişinin ya da ruhun adı bilindiğinde, bu adı taşıyan üzerinde belirli bir güç elde edilmiş olur. Durkheim de böyle düşünür: 'İlkel insan için ad yalnızca bir sözcük, seslerin birleşmesi değildir, varlığın bir parçasıdır.'

Orta Asya geçmişinde, hayvanın adının söylenmesi yasağı, av ayininin zorunlu kuralıdır. Eğer ad söylenirse av kaçır. Jean-Paul Roux, Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar eserinde, Oğuzlarda kurt sözcüğünün bir tabu söz olduğunu söyler. Çünkü eski Doğu Türkçesinde kurda böri, Moğolcada ise cino deniyordu. Ve Açena'daki çena sözcüğünün Moğolca kökenli kurt olduğu kabul edilir. A takısı, Gumilöv'den öğreniyoruz ki, Çince de saygı ifadesi olarak kullanılırdı. Yani asena ya da açına, asil kurt anlamına gelir.

Anadolu'da kurda böcü de denir. Ve hem kurt hem de böcü (böcek) sözcüğü, kurtçuk anlamlarına da sahiptir. Bahaeddin Ögel de, Juan Juanların (Ya da

Cücenlerin, kimi yazarlara göre Avarların), yani Göktürklerin başta sığındıkları sonra yendikleri gizemli halkın isminin 'solucan' anlamına geldiğini yazar.

İşte Kuzey Çin'in fethi sırasında Toba'ları (Türkçe konuşan ve iki asır Çin'i yönetmiş meçhul bir halk) mağlup eden kabileler arasında Asena (Açına, Aşına) boyu da vardır. Beş yüz aileden oluşmuştur. Asena, Ordos'un batısında Hun şehzadesi Mugan'ın hâkimiyeti altına girmiştir. Ve 439 yılında ;Gumilöv anlatır- Tobalar Hunları yenip Hesi bölgesini (Huanhe ile Nan'shan arasını) tekrar Vey İmparatorluğu'na (Çin) katınca, 'Prens Açına, beş yüz çadırılık tebaasıyla Altay Dağları'nın güney eteklerine kadar saçılmış olan Cücenlere sığınmış ve onlara demir döküp vermeye başlamıştı.'

Büyük Açına Devleti'nin yani Göktürklerin kurucusu Bumin Kağan'ın, Cücenlerle savaşma bahanesi yaratmak için yaptığı kışkırtma da ünlüdür. Bumin, Cücen Hanı Anahuan'ın kızını ister. Bozkırda bu tür talep, hakaret anlamına gelir. Anahuan, şöyle bir cevap gönderir:

'Sen benim dökümcümsün (demircimsim). Bana karşı böyle bir isteğe nasıl cüret edersin.'

Bumin, bu sözlerin yazılı olduğu mektubu getiren Cücen elçisini öldürür ve savaş başlar. Savaşın sonunda Anahuan'ın intihar ettiği kaydedilmiştir.

Çinliler, Açına hanlarının tebaasına Tü-ku diyorlardı. Gumilöv'den öğreniyoruz ki, bu kelime 'Türk + üt' yani 'Türk + ler' şeklinde P. Pelliot tarafından Türkçe değil Moğolca çoğul ekiyle doğru bir şekilde çözülmüştür. Çünkü eski Türkçede bütün siyasi sözcükler Moğolca çoğul ekiyle kullanılır der Gumilöv. Tarihçimiz, Türk kelimesinin 'güçlü, sert' anlamına geldiğini söyler. A. N. Konakov'un iddiasını da burada söyleyelim: 'Birleşmiş bazı kabileleri etnik yönden tarif etmek için ortaya atılmış bir kelimedir.'

Tarihçi Gumilöv, Çinlilerin Türklerden bahsederken bazen Türk'e bazen kurt dediklerini yazar. Türklerle saldıracakları zaman Çinliler şöyle der: 'Yapılması gereken, göçebeleri kovmak ve kurtlara saldırmaktır.'